

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Затверджено
Вченою радою філологічного факультету
Протокол №3 від 26 листопада 2025 р.

Голова ради Ірина БОНДАРЕНКО

Затверджено
Вченою Радою ЗНУ
Протокол № 7 від 24.12.2025 р.
Заступник голови Вченої ради
Олександр БОНДАР

**ПРОГРАМА
АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ**

Спеціальність 014 Середня освіта
Освітня програма «Середня освіта (Українська мова і література)»
Форма здобуття освіти: денна / заочна

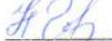
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Затверджено
на засіданнях кафедр:

української мови
Протокол № 4 від 24 листопада 2025 р.

Зав. кафедри Р. О. Христіанінова

української літератури
Протокол № 4 від 24 листопада 2025 р.

Зав. кафедри Н. В. Горбач

Запоріжжя
2025 р.

I. Пояснювальна записка

Атестаційний екзамен є формою атестації здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра відповідно до вимог освітньо-професійної програми «Середня освіта (українська мова і література)» спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література).

Атестацію здійснюють через оцінювання рівня досягнення здобувачами вищої освіти програмних результатів навчання, сформованості програмних компетентностей, їх відповідність освітньо-професійній програмі «Середня освіта (Українська мова і література)». За результатами атестаційного екзамену здобувачам вищої освіти присвоюють ступінь вищої освіти бакалавр; освітню кваліфікацію – бакалавр середньої освіти (українська мова і література); професійну кваліфікацію – вчитель української мови і літератури закладу загальної середньої освіти (за умови отримання 75 і вище балів).

У процесі атестації оцінюють здатність здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра розв'язувати спеціалізовані завдання та практичні проблеми в процесі професійної діяльності вчителя української мови і літератури закладу загальної середньої освіти.

Структура атестаційного екзамену

Під час атестаційного екзамену здобувач вищої освіти повинен продемонструвати належний рівень сформованості компетентностей і досягнення програмних результатів навчання, що визначені освітньо-професійною програмою «Середня освіта (українська мова і література)» спеціальності 014 Середня освіта першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, таких як:

ЗК 2 Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (соціальна компетентність).

ЗК 3 Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети (лідерська компетентність).

ЗК 4 Здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості (підприємницька компетентність).

ЗК 6 Прийняття рішень на основі ціннісних світоглядних орієнтирів.

ЗК 7 Здатність аналізувати, синтезувати, оцінювати, щоб виявляти проблеми й виробляти рішення.

ЗК 8 Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (культурна компетентність).

ЗК 11 Критичне осмислення основних світоглядних теорій і принципів у навчанні та професійній діяльності.

СК 1 Знання сучасних теоретичних основ предметної спеціалізації з української мови та літератури.

СК 2 Уміння застосовувати елементи теоретичного та експериментального дослідження в професійній діяльності.

СК 3 Уміння застосовувати сучасні методики й освітні технології, у тому числі й інформаційні, для забезпечення якості навчально-виховного процесу в середніх загальноосвітніх закладах.

СК 4 Уміння застосовувати методи діагностування досягнень учнів, здійснювати педагогічний супровід процесів соціалізації та професійного самовизначення учнів, підготовки їх до свідомого вибору життєвого шляху.

СК 6 Уміння організувати комунікацію учнів і вихованців.

СК 7 Уміння обдуманно обирати шляхи вирішення непередбачуваних проблем у професійній діяльності.

СК 9 Уміння створювати клімат, що сприяє навчанню всіх учнів незалежно від їх соціально-культурно-економічного контексту.

СК 11 Здатність усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами.

СК 13 Здатність забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного учня, незалежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.

СК 15 Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності й визначати індивідуальні професійні потреби.

ПРН 2 Володіє культурою мислення, навичками узагальнення, аналізу й синтезу в професійній діяльності.

ПРН 3 Критично використовує світоглядні теорії в розв'язанні соціальних і професійних завдань.

ПРН 4 Демонструє здатність реалізовувати державні стандарти, типові освітні програми, модельні навчальні програми з української мови і літератури (а також додаткової предметної спеціальності), самостійно планувати й здійснювати процес вивчення української мови і літератури (а також дисциплін додаткової предметної спеціальності).

ПРН 6 Володіє основами професійної культури, уміннями підготовки та редагування текстів професійного змісту державною мовою.

ПРН 7 Володіє іноземною мовою Європейського союзу на рівні, достатньому для професійної діяльності.

ПРН 8 Виявляє володіння навичками знаходження, обробки та аналізу інформації з різних джерел, зокрема й за допомогою цифрових технологій.

ПРН 10 Виявляє здатність забезпечувати охорону життя й здоров'я учнів у навчально-виховному процесі та позаурочній діяльності.

ПРН 11 Демонструє здатність нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності.

ПРН 12 Застосовує сучасні методики й технології, зокрема й інформаційні, для забезпечення якості освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

ПРН 13 Застосовує методи діагностування досягнень учнів, здійснює педагогічний супровід процесів їх соціалізації та професійного самовизначення, підготовки до свідомого вибору життєвого шляху.

ПРН 14 Формує комунікаційну стратегію з колегами, соціальними партнерами, учнями та їхніми батьками з дотриманням етичних норм.

ПРН 16 Розуміє значення культури як форми людського існування, різноманіття та мультикультурність світу й керується у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу й співробітництва.

ПРН 17 Уміє вчитися впродовж життя й самостійно удосконалювати здобуту під час навчання кваліфікацію.

ПРН 19 Уміє створювати рівноправний і справедливий клімат, що сприяє навчанню всіх учнів, незалежно від їх соціально-культурно-економічного контексту.

З метою забезпечення повного та ґрунтовного оцінювання рівня науково-теоретичної та практичної підготовки здобувачів вищої освіти, програма атестаційного екзамену як комплексна перевірка знань з освітньо-професійної програми «Середня освіта (українська мова і література)» спеціальності 014 Середня освіта для бакалаврського рівня вищої освіти охоплює освітні компоненти з циклів професійної підготовки спеціальності та професійної підготовки освітньої програми, такі як:

- Сучасна українська мова
- Історія української літератури
- Методика викладання української мови
- Методика викладання української літератури
- Педагогіка
- Психологія.

Етапи та порядок проведення атестаційного екзамену:

Екзаменаційний білет містить:

- 60 тестових завдань: 15 – з сучасної української мови, 15 – з історії української літератури, 10 – з методики викладання української мови, 10 – з методики викладання української літератури, 10 – з педагогіки та психології;
- практичні завдання з української мови та методики викладання української мови або літератури. Практичне завдання з української мови передбачає виконання синтаксичного аналізу багатокомпонентного речення та одного з розборів визначеного слова (фонетичного, морфемного, словотвірного, морфологічного), а практичне завдання з методики викладання – розроблення фрагмента уроку з української мови/літератури, плану проведення тематичного заходу або практичне використання технології навчання мовно-літературної галузі.

Термін проведення атестаційного екзамену 180 хвилин – 80 хвилин тестування, 100 хвилин – виконання практичних завдань з української мови та методики викладання української мови або літератури.

Атестаційний екзамен проводиться в дистанційному форматі за допомогою платформи ZOOM та системи СЕЗН ЗНУ у такій послідовності:

1) здобувач ступеня вищої освіти бакалавра ідентифікує себе, вийшовши на зв'язок у ZOOM-конференцію. Після ідентифікації, використовуючи свій логін і пароль, увіходить у систему СЕЗН ЗНУ та обирає у вкладці «Мої курси» атестаційний екзамен (уважно, звертаючи увагу на шифр спеціальності та освітню програму);

2) у відкритому вікні атестаційного екзамену здобувач вищої освіти на першому етапі клацає на «Тест атестаційного екзамену» та в регламентному порядку проходить його. На виконання тесту надано 1 спробу загальним часом 80 хвилин;

3) другий етап проходження атестаційного екзамену відбувається в режимі Zoom-конференції, згідно зі складеним розкладом, триває 100 хв. Здобувач вищої освіти отримує практичні завдання, завдання з української мови студенти виконують письмово, викладають у СЕЗН MOODLE, потім усно пояснюють виконання своїх завдань. Завдання з методики продумують і пояснюють усно.

Після завершення ієрархічної етапності екзамену здобувачеві оголошують оцінку.

Зразки тестових завдань подано в Додатку 1, зразки практичних завдань та їх виконання подано: з української мови – в Додатку 2, з методики – в Додатку 3.

II. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка атестаційного екзамену є сумою балів за виконання тестових і практичних завдань.

Знання та вміння здобувачів з кожного завдання оцінюють окремо в балах. Одержаний бал означає рівень відповідної підготовки.

Максимально можлива оцінка, яку може набрати здобувач за всі завдання, дорівнює 100 балам. Питання білета: тестові завдання – 60 балів, практичні завдання – 40 балів.

Оцінювання знань здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра під час контролю відбувається за такими критеріями:

Критерії оцінювання тестових завдань:

правильну відповідь на кожне тестове завдання оцінюють в 1 бал.

Критерії оцінювання виконання практичного завдання з української мови (загалом 20 балів):

20 балів – здобувач правильно визначає структуру речення, грамотно характеризує його, правильно виконує розбір слова;

19–18 балів – здобувач правильно визначає структуру речення, грамотно характеризує його, правильно виконує розбір слова, але допускає 1-2 незначні неточності;

17–16 балів – здобувач загалом правильно визначає структуру речення, характеризує його, загалом правильно виконує розбір слова, але допускає 1–2 несуттєві помилки або 3–4 незначні неточності;

15–14 балів – здобувач загалом правильно визначає структуру речення, характеризує його, загалом правильно виконує розбір слова, але допускає 1–2 помилки та 1–2 незначні неточності;

13–12 балів – здобувач визначає структуру речення з похибкою (визначає неправильно формально-граматичний чи семантичний різновид однієї із предикативних частин), відповідно характеризує його з помилкою, виконує розбір слова з допущенням 1 помилки;

11–10 балів – здобувач визначає структуру речення з похибкою (не виокремлює якусь із частин), відповідно характеризує його з помилкою, виконує розбір слова з допущенням 2 помилок;

9–8 балів – здобувач визначає структуру речення зі значними похибками, але загалом розуміє структуру речення і пояснює його; виконує розбір слова з допущенням помилок;

7 – 6 балів – здобувач визначає структуру речення зі значними похибками, погано розуміє структуру речення і плутано пояснює його; виконує розбір слова з допущенням помилок;

5–4 бали – здобувач визначає структуру речення зі значними похибками, не розуміє закономірностей поєднання частин; виконує розбір слова з допущенням помилок;

3–2 бали – здобувач виконує зі значними помилками лише один із розборів;

1 бал – здобувач демонструє повне нерозуміння структури речення та невміння виконати потрібний розбір слова.

Критерії оцінювання виконання практичного завдання з методики викладання української мови або літератури (загалом 20 балів):

1. Змістовність і повнота відповіді (0-6 балів)

6 балів – відповідь повна, ґрунтовна, містить чітке теоретичне підґрунтя та демонструє усвідомлене практичне застосування знань;

4-5 балів – відповідь достатньо змістовна й логічна, проте є поодинокі неточності;

2-3 бали – відповідь поверхова, теоретичні положення подано фрагментарно, практичний аспект розкрито частково;

1 бал – відповідь дуже обмежена за змістом, без належного розкриття теми;

0 балів – відсутність змістовної відповіді або її невідповідність завданню.

2. Методична грамотність (0-4 бали)

4 бали – коректне й доречне використання методичних термінів, чітке розуміння та доцільне застосування методичних підходів;

2-3 бали – загалом правильне використання методичної термінології, проте є окремі неточності у формулюваннях або застосуванні;

1 бал – поодинокі або некоректні використання методичних понять;

0 балів – відсутність методичних знань або наявність грубих методичних помилок.

3. Аргументація та логіка викладу (0-4 бали)

4 бали – відповідь логічно структурована, містить аргументовані висновки, чітко простежується хід думки;

2-3 бали – загальна логіка збережена, однак трапляються порушення послідовності або недостатня аргументація;

1 бал – виклад фрагментарний, аргументація непереконлива;

0 балів – відповідь нелогічна, без аргументів і чіткої структури.

4. Практичне застосування теоретичних знань (0-4 бали)

4 бали – здобувач демонструє вміння застосовувати методи, прийоми й засоби навчання на практиці, наводить доречні приклади;

2-3 бали – практичне застосування простежується, проте приклади подано неповно або з незначними неточностями;

- 1 бал – спроба практичного застосування недостатньо обґрунтована;
 0 балів – практичний компонент відсутній.
 5. *Мовне оформлення відповіді (0-2 бали)*
 2 бали – відповідь оформлена грамотно, без грубих помилок;
 1 бал – є поодинокі мовні огріхи, що не перешкоджають розумінню змісту;
 0 балів – значна кількість мовних помилок, що ускладнюють сприйняття відповіді.

Загальне оцінювання результатів атестаційного екзамену

Оцінка атестаційного екзамену виставляється за національною та європейськими шкалами за такою системою:

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою
		Екзамен
A	90-100 (відмінно)	відмінно
B	85-89 (дуже добре)	добре
C	75-84 (добре)	
D	70-74 (задовільно)	задовільно
E	60-69 (достатньо)	
FX	35-59 (незадовільно)	незадовільно
F	1-34(незадовільно)	

III. ЗМІСТ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

1. СУЧАСНА УКРАЇНСЬКОЇ МОВА

1.1 Фонетика й фонологія. Орфоенія. Графіка й орфографія української мови

Фонетика й фонологія української мови. Поняття фонем, функції фонем. Інваріант і варіанти фонем. Зміни звукового складу слів у мовленнєвому потоці (палаталізація, асиміляція, дисиміляція приголосних, спрощення в групах приголосних). Історичне пояснення цих явищ. Морфонологія як учення про регулярні фонологічні чергування. Чергування голосних і приголосних фонем, історичне пояснення цих явищ. Орфоенія української мови. Сучасні орфоенічні норми української мови, причини відхилень від них. Фоноетимологія як наука про звукове оформлення текстів. Графіка й орфографія української мови. Історія української графіки й орфографії. Принципи української орфографії. Основні правописні норми сучасної української літературної мови. Новий правопис української мови.

1.2 Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія

Слово як основна одиниця лексичної системи. Слово й поняття. Типи лексичних значень слів в українській мові. Полісемія й моносемія. Основні типи переносних значень слів. Омоніми, синоніми, антоніми, пароніми, їх стилістичне використання. Лексика сучасної української літературної мови з погляду її походження та вживання. Діалектизми, неологізми, архаїзми та історизми, їх стилістичне використання. Поняття фразеологічної одиниці. Типи фразеологізмів у сучасній українській мові. Жанрова класифікації українського фразеологічного фонду. Вияв в українських ідіомах національної специфіки мови. Найважливіші праці з української фразеології. Українська лексикографія як теорія і практика

укладання словників української мови. Типи словників. Історія української лексикографії. Характеристика найважливіших українських лексикографічних праць.

1.3 Морфеміка та словотвір

Морфеміка як окремий розділ мовознавства. Поняття про морфему. Основні типи морфем та їх класифікація. Предмет і завдання словотвору. Способи творення слів в українській мові (морфологічні й неморфологічні).

1.4 Морфологія

Іменник як центральна частина мови. Лексико-граматичні та граматичні категорії іменника. Поділ іменників на відміни та групи. Особливості відмінювання іменників. Прикметник, його значення, морфологічні ознаки й синтаксична роль. Розряди прикметників за значенням. Ступені порівняння якісних прикметників. Повні й короткі форми прикметників, їх походження. Особливості відмінювання прикметників твердої та м'якої груп. Числівник як частина мови. Семантичні та структурні розряди числівників. Відмінювання числівників, їхній синтаксичний зв'язок з іменниками. Займенник як частина мови. Групи займенників за значенням. Відмінювання займенників. Дієслово як центральна частина мови. Типи дієслівних форм. Дієвідмінювані (особові) дієслова. Інфінітив. Безособові предикативні форми на -но, -то. Дієприкметник і дієприслівник як неособові форми дієслова, їхня подвійна морфологічна природа. Дієслівні граматичні категорії виду, часу й способу. Видові форми дієслова. Категорія перехідності/неперехідності. Питання про дієслівну категорію стану в сучасному мовознавстві. Прислівник як периферійна частина мови. Групи прислівників за значенням. Творення прислівників. Основні типи адвербіальної деривації. Прийменники, їх семантика, групи за походженням, будовою. Функції в мові. Сполучники, їхня роль, групи за походженням, будовою, способом уживання та синтаксичною функцією. Розмежування сполучників і сполучних слів. Частки, виділення їх у тексті. Частки фразові, словотворчі та формотворчі. Правопис часток. Вигуки й звуконаслідувальні слова, їхня роль у реченні. Функційні групи інтер'єктивів.

1.5 Синтаксис словосполучення і речення

Синтаксичні зв'язки у словосполученні й реченні. Типи й форми синтаксичних зв'язків. Семантико-синтаксичні відношення. Словосполучення як синтаксична одиниця. Підрядні й сурядні словосполучення. Прості й складні словосполучення. Типи підрядних словосполучень за морфологічним вираженням компонентів та семантико-синтаксичними відношеннями. Двоскладне просте речення: проблема визначення й ознаки. Головні й другорядні члени речення. Типи підметів і присудків та засоби їх вираження. Односкладне речення. Формально-граматичні та семантичні різновиди односкладних речень. Непоширені й поширені, повні й неповні односкладні речення. Нечленовані речення. Просте ускладнене речення. Речення з однорідними членами. Речення з відокремленими членами, вставними і вставленими конструкціями. Стилїстична роль звертань, вставних слів, словосполучень, речень. Складне речення як одиниця синтаксису. Складносурядні речення. Засоби вираження синтаксичних зв'язків і змістових відношень між частинами складносурядних речень. Формально-граматичні та семантичні типи складносурядних речень. Складнопідрядні речення. Синтаксичне значення понять "головна частина" та "підрядна частина". Класифікації складнопідрядних речень. Безсполучникові складні конструкції, їхні типи. Основи сучасної української пунктуації. Система розділових знаків. Структура, інтонація речення та пунктуація. Огляд вживання розділових знаків у простому і складному реченнях.

2. ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

2.1. Давня українська література. «Повість минулих літ», «Київський літопис», «Галицько-Волинський літопис», «Літопис Самовидця», «Літопис гадяцького полковника

Григорія Граб'янки», Величко С. «Літопис». **Мономах Володимир** «Поучення». «Слово о полку Ігоревім». **Прокопович Ф.** «Владимир». Бурлескна поезія, сатирично-гумористичні вірші та віршові оповідання. **Сковорода Г.** «Сад божественных песней», «Басни Харьковскія», «Алфавит или Букварь мира», «Благодарный Еродій», «Убогий», «Жайворонок».

2.2. Історія української літератури I половини XIX століття (перші десятиріччя, 40-60-ті р.). **Котляревський І.** «Енеїда», «Наталка Полтавка», «Москаль-чарівник». **Гулак-Артемівський П.** «Пан та собака», «Дві пташки в клітці», «Батько та син», «Солопій та Хівря». **Гребінка Є.** «Ведмежий суд», «Будяк да конопляночка». **Квітка-Основ'яненко Г.** «Сердешна Оксана», «Щира любов», «Маруся», «Козир-дівка». **Глібов Л.** «Вовк та Ягня», «Щука», «Мірошник», «Ведмідь-пасічник», «Громада», «Собака й Кінь», «Охрімова свита», «Мишача рада», «Пан на всю губу», «Вовк та Мишеня», «Лев на облаві», «Орачі й Муха», «Синиця», «Лисиця-жалібниця», «Цуцик», «Зозуля й горлиця», «Шелестуни», «Мальований стовп», «Солом'яний дід», «Жук і Бджола», «Лебідь, Щука й Рак». **Шевченко Т.** «Гайдамаки», «Причинна», «Тополя», «Утоплена», «Г.З.», «Тризна», «Мені тринадцятий минало», «Я», «Ликері», «Катерина», «Кавказ», «І мертвим і живим...», «Холодний яр», «Заповіт», «Великий льох», «Неофіти», «Марія», «Сонце заходить, гори чорніють», «Сон», «Титарівна», «Марьяна-черниця», «Княжна», «Три літа», «Давидові псалми», «В казематі», «Варнак», «А. О. Козачковському», «Царі», «Наймичка», «Юродивий», «Доля», «Муза», «Слава», «Я не нездужаю нівроку», «Осія. Глава XIV», «Во Іудеї, во дні они», «І Архімед, і Галілей», «Ісая. Глава 35», «Така, як ти колись ліля», «Якби з ким сісти, хліба з'їсти», «Не нарікаю я на бога». **Куліш П.** «Чорна рада». **Марко Вовчок.** «Народні оповідання», «Інститутка». **Костомаров М.** «Кремуцій Корд», «Сава Чалий», «Переяславська ніч».

2.3. Історія української літератури II половини XIX століття (70–90-ті р.). **Нечуй-Левицький І.** Оповідання про «Бабу Параску і бабу Палажку», «Кайдашева сім'я», «Микола Джеря», «Бурлачка», «Хмари». **Панас Мирний.** «Повія», «Хіба ревуть воли, як ясла повні?», «Лихо давнє й сьогочаснє», «Лихі люди», «П'яниця», «Лихий попутав». **Грінченко Б.** «Дзвоник», «Сама, зовсім сама», «Екзамен», «Непокірний», «Грицько», «Олеся», «Серед темної ночі», «Під тихими вербами», **Олена Пчілка.** «Товаришки», «Соловійовий спів», «Збентежена вечерея», «Сосонка», «Малий музика Моцарт», «Півтора оселедця». **Щоголев Я.** Збірки «Ворскло», «Слобожанщина». **Старицький М.** «Не судилось», «У темряві», «Талан», «Богдан Хмельницький», «Маруся Богуславка». **Кропивницький М.** «Дай серцю волю, заведе в неволю», «Доки сонце зійде, роса очі виїсть», «Глитай або ж Павук», «Дві сім'ї», «По ревізії», **Карпенко-Карий І.** «Наймичка», «Безталанна», «Сто тисяч», «Хазяїн», «Мартин Боруля». **Франко І.** Зб. «З вершин і низин», зб. «Зів'яле листя», зб. «Мій Ізмарagd», «Ліси і пасовиська», «Навернений грішник», «Моя стріча з Олексою», «Добрий заробок», «Свинська конституція», «Малий Мирон», «Олівець», «Отець гуморист», «Грицева шкільна наука», «Schönschreiben», «Перехресні стежки».

2.4. Історія української літератури кінця XIX – початку XX століття. **Коцюбинський М.** «Ялинка», «Харитя», «Маленький грішник», «Лялечка», «Цвіт яблуні», «Сміх», «Він іде!», «Невідомий», «В дорозі», «Intermezzo», «Подарунок на іменини», «Сон», «Хвала життю!», «На острові», «Fata morgana», «Тіні забутих предків». **Леся Українка.** «Одержима», «Осілля казка», «В катакомбах», «Бояриня», «Лісова пісня», «Камінний господар», «Оргія». **Кобилянська О.** «Природа», «Час», «Некультурна», «Битва», «Банк рустикальний», «Мужик», «Лист засудженого вояка до своєї жінки», «Юда», «Назустріч долі», «Зійшов з розуму», «Вовчиха», «Людина», «Земля», «В неділю рано зілля копала». **Стефаник В.** «Синя книжечка», «Катруся», «Виводили з села», «Стратився», «Новина», «Сама-саміська», «Камінний хрест», «Кленові листки», «Дівоча пригода», «Марія», «Сини», «Вона – земля», «Дурні баби», «Мати», «Гріх». **Лесь Мартович.** «Мужицька смерть», «За межу», «Лумера», «Ось поси моє!», «Стрибожий дарунок», «Хитрий Панько», «Іван Рило», «Винайдений рукопис

про руський край», «Забобон». **Степан Васильченко**. «Мужицька арифметика», «На чужину», «Над Россю», «Вечеря», «Дош», «Талант», «На хуторі», «Чайка» /»Мати»/, «Бусурмен», «Свекор», «Осінній ескіз», «Приблуда». **Винниченко В.** «Біля машини», «На пристані», «Уміркований та щирий», «Раб краси», «Малорос-європеєць», «Голод», «Зіна», «Студент», «Кумедія з Костем», «Талісман», «Сонячна машина».

2.5. Історія української літератури першої половини ХХ століття. Тичина П. Збірка «Сонячні кларнети». **Сосюра В.** «Червона зима», «Мазепа», «Розстріляне безсмертя», інтимна лірика. **Підмогильний В.** «Місто», «Невеличка драма». **Рильський М.** Збірки «На білих островах», «Синя далечінь». **Зеров М.** Збірка «Камена», **Драй-Хмара М.** Збірка «Проростень», **Клен Ю.** Збірка «Каравели», поеми «Прокляті роки», «Попіл імперій», **Филипович П.** Збірка «Земля і вітер». **Хвильовий М.** «Я (Романтика)», «Мати», «Кіт у чоботях», «Редактор Карк», «Вальдшнепи», «Санаторійна зона», «Повість про Івана Івановича». **Косинка Г.** Збірка «В житах». **Куліш М.** «97», «Мина Мазайло», «Патетична соната», «Маклена Граса», «Народний Малахій». **Остап Вишня.** Українознавчі усмішки, «Мисливські усмішки». **Яновський Ю.** «Вершники», «Чотири шаблі». **Маланюк Є.** Збірки «Стилет і стилос», «Вибрані поезії», «Серпень». **Плужник Є.** Збірки «Дні», «Рання осінь».

2.6. Історія української літератури другої половини ХХ століття. Довженко О. «Україна в огні», «Повість полум'яних літ», «Зачарована Десна». **Улас Самчук.** «Марія», «Волинь». **Багрянний І.** «Тигролови», «Сад Гетсиманський». **Гончар О.** «Тронка», «Собор», «Твоя зоря», «Людина і зброя», «Циклон». «Модри Камень», «Весна за Моравою», «Лонка», «Гори співають». **Стельмах М.** «Дума про тебе», «Чотири броди». **Малишко А.** Збірки «Серце матері», «Дорога під яворами», «Полудень віку». **Павличко Д.** Збірки «Таємниця твого обличчя», «Сонети подільської осені». **Ліна Костенко.** «Маруся Чурай», «Берестечко», «Дума про братів незавоських», «Пастораль ХХ сторіччя», «Життя іде і все без коректур...», «Світлий сонет», «Вже почалось, мабуть, майбутнє», «Тут обелісків ціла рота» та ін. **Симоненко В.** Збірки «Земне тяжіння», «Тиша і грім», «Лебеді материнства». **Вінграновський М.** Збірка «Цю жінку я люблю», роман «Северин Наливайко». **Драч І.** «Соняшник», «Храм сонця», «Дума про Вчителя», «Смерть Шевченка», «Чорнобильська мадонна». **Стус В.** Збірка «Палімпсести». **Загребельний П.** «Диво», «Первоміст», «Смерть у Києві», «Євпраксія», «Роксолана», «Я, Богдан», «Тисячолітній Миколай». **Мушкетик Ю.** «Яса» або «На брата брат». **Тютюнник Гр.** «Облога», «Климко», «Вогник далеко в степу», «Зав'язь», «Три зозулі з поклоном», «Оддавали Катрю».

3. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

3.1. Концепція вивчення української мови в закладах загальної середньої освіти

Українська мова як навчальний предмет в загальноосвітній школі. Концептуальні засади навчання української мови. Лінгвістичні основи навчання української мови. основні аспекти навчання мови в школі. Комунікативне спрямування у навчанні рідної мови в школі. Закономірності навчання української мови. психологічні та дидактичні основи навчання української мови. Програми і підручники з української мови. зміст і принципи побудови шкільного курсу української мови. основні етапи вивчення української мови. варіативність структури і змісту курсу «Рідна мова» в 5-9 і в 10-11 (12) класах. Поглиблений курс української мови. Психологічні й дидактичні основи навчання української мови. Принципи побудови шкільних підручників.

3.2. Методи, прийоми, технології навчання української мови в школі

Методи, прийоми і засоби навчання української мови. Характеристика методів навчання. Програмоване навчання. Комп'ютеризоване навчання. Інтерактивні методи навчання. Системний підхід у навчанні мови. Проблемність у навчанні. Засоби навчання. Проблема уроку в українській лінгводидактиці. Типи уроків української мови, їх структура й методика

проведення. Особливості структури уроку мови. Технологія сучасного уроку української мови. Нетрадиційні уроки мови. Планування уроків української мови.

3.3. Методика вивчення основних розділів шкільного курсу української мови

Методика навчання фонетики й орфоєпії. Методика навчання лексики і фразеології. Методика вивчення будови слова і словотвору. Загальні питання методики вивчення граматики. Методика вивчення частин мови. Методика вивчення синтаксису. Методика навчання орфографії. Методика навчання пунктуації.

3.4. Методика розвитку зв'язного мовлення

Мовленнєвознавчі поняття та шляхи їх засвоєння. Робота над продуктивними видами мовленнєвої діяльності. Види переказів. Учнівські твори. Аналіз тексту. Методика роботи зі стилістики. Функціонально-стилістичне спрямування у вивченні мови. Робота за стилістики у 5-7 класах. Формування стилістичних умінь та навичок. Стилістичні уміння. Елементи риторики в 5-9 класах. Уроки риторики в старших класах. Методика вивчення загальних відомостей про мову.

3.5. Методика удосконалення мовних умінь і навичок те культури мовлення учнів старших класів

Основні вимоги до формування мовної особистості старшокласника. Форми занять з мови у 10-11 (12) класах. Лінгвістичний аналіз текстів.

3.6. Позакласна робота з української мови

Роль і місце позакласної роботи в системі навчання української мови. Форми й зміст позакласної роботи. Шкільний кабінет української мови – осередок позакласної роботи. Спецкурси та факультативні заняття з української мови.

3.7. Методична робота вчителя-словесника

Значення і форми методичної роботи. Шляхи і засоби підвищення кваліфікації вчителів. Робота методичних об'єднань.

4. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

4.1. Концепція літературної освіти в Україні

Специфіка навчального предмета літератури, поєднання в ньому науки й мистецтва: наукове визначення художньої літератури, її специфіка, характеристика літератури як шкільного предмета; емоційність сприймання літератури та її викладання в школі.

Наукове обґрунтування змісту предмета, характеристика навчальної програми: спрямування літературної освіти, процес удосконалення програми з української літератури; структура програми з літератури; програма першого етапу; програма другого етапу; літературна критика та поняття теорії літератури в програмі; спрямування позакласної роботи; нормування розвитку мовлення учнів; визначення вимог до знань і умінь учнів; творчий характер програми. Предмет літератури в загальноосвітній школі: визначення ролі предмета; учень як читач художньої літератури.

4.2. Методи, прийоми, технології навчання літератури в школі

Класифікації методів і прийомів навчання літератури (концепції О. Р. Мазуркевича, Є. А. Пасічника, В. Я. Неділька, Б. І. Степанишина, Г. Л. Токмань).

Поняття про метод, прийом, вид, форму, засіб навчальної діяльності у галузі літературної освіти. Основні методи вивчення літератури, функції методів, поєднання методів і прийомів вивчення літератури.

Навчальна ситуація як форма організації навчання літератури. Інноваційні технології викладання української літератури: дидактична евристика, інтерактивне навчання, сугестопедична навчальна система, концентроване навчання, текстотворення, продуктивне навчання, розвивальна система навчання як одна з форм ведення діалогу «художній текст – учень – учитель». Технічні засоби на уроках української літератури.

4.3. Специфіка уроку української літератури

Сучасне науково-методичне уявлення про урок української літератури та його альтернативні моделі. Сучасні класифікації класно-урочних форм з літератури.

Сучасний урок літератури в школі: умови вдосконалення уроку літератури; методична специфіка уроку літератури; основні вимоги до сучасного уроку літератури.

Структура уроку літератури, ланцюжок навчальних ситуацій: традиційна структура (чотиричленна) й поетапна.

4.4. Вивчення біографії письменника в середніх та старших класах

Розкриття біографії письменника в єдності з його творчістю: підготовка учнів до зацікавленого й емоційного сприйняття творів, що вивчаються текстуально; розкриття зв'язків літератури із соціально-історичною дійсністю, з життям народу, країни, людства, з розвитком національної та світової культури; вплив особистості автора на ціннісні орієнтири учнів.

Форми вивчення біографічного матеріалу в середніх класах: біографічна довідка, біографічна розповідь; комбінована форма.

Біографія письменника в старших класах: нарис життя й творчості; життєвий і творчий шлях письменника. Принципи вивчення біографії письменника. Методи та прийоми вивчення біографії письменника.

4.5. Вивчення літературного твору в школі

Вступні заняття до вивчення художнього твору: завдання вступних занять, їх основні компоненти, зміст та форми проведення; підготовка до сприйняття художнього твору.

Сприйняття художнього твору. Організація читацької діяльності: розвиток потреби в читанні, шляхи організації читання, закономірності читацької діяльності, прийоми організації читання. Принципи та особливості сприйняття художнього твору: діалогічність, художність, єдність сприйняття й аналізу; прийоми вивчення сприйняття учнем прочитаного; три основні типи сприйняття школярів.

Шкільний аналіз художнього твору. Сучасна дискусія про шкільний аналіз художнього твору: аналіз чи інтерпретація. Методи (види) літературознавчого аналізу на уроках літератури: біографічний, культурно-історичний, компаративний, духовно-історичний, формальний, міфологічний, структуралізм, текстуальний аналіз, деконструктивізм, фемінізм.

Принципи аналізу художнього твору: художність, єдність змісту і форми, історизм, типологізм, системність, науковість, доступність, емоційність.

Мета та завдання шкільного аналізу, його компоненти: аналітико-синтетична робота над текстом; визначення теми, ідеї, змісту й характеру конфлікту; з'ясування особливостей композиції, сюжету; характеристика персонажів; виявлення національного та загальнолюдського у творі, використання в ньому традицій, рис новаторства, виявлення авторської позиції, визначення роду і жанру; виразне читання; встановлення внутрішньопродметних та міжпредметних зв'язків.

Шляхи шкільного аналізу художнього твору: пообразний, "вслід за автором", ідейно-тематичний (проблемний), аналіз з погляду специфіки літератури, цілісний.

Вимоги до аналізу художнього твору. Прийоми аналізу художнього твору: прийоми осягнення авторської позиції в літературному творі; прийоми активізації співтворчості читача; художній переказ; усне малювання; складання кіносценарію, інсценування; співставлення літературного тексту з творами іншого виду мистецтва. Підсумкові заняття, форми, методи та прийоми їх проведення.

Літературний твір на уроках позакласного читання: бібліографічна рекомендація, обговорення, театралізація, літературні ігри.

5. ПЕДАГОГІКА

5.1. Загальні основи педагогіки

Предмет і функції педагогіки. Основні поняття та категорії педагогіки. Система педагогічних наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками. Методи педагогічних досліджень. Система освіти в Україні.

5.2. Теорія виховання

Загальна мета і завдання виховання. Форми прояву ідеалу. Нова українська школа та її роль у вихованні громадянина, який є особистістю, патріотом та інноватором. Зв'язок громадянської освіти з патріотичним вихованням та формуванням національної ідентичності.

Визначення понять «людина», «індивід», індивідуальність», «особистість», «розвиток», «соціалізація». Основні фактори та рушійні сили процесу розвитку й формування особистості. Спадковість і розвиток. Вплив середовища на розвиток особистості. Діяльність як фактор розвитку. Розвиток і виховання. Навчання і розвиток.

Поняття «виховання» у широкому та вузькому розумінні. Рушійна сила виховного процесу. Структура виховного процесу. Закономірності виховного процесу. Принципи виховання. Критерії вихованості особистості. Моральне виховання. Трудове виховання. Економічне виховання. Правове виховання. Екологічне виховання. Естетичне виховання. Фізичне виховання. Гендерний аспект виховання.

Методи виховання. Прийом виховання. Засоби виховання. Сутність методів виховання та їх класифікація. Характеристика основних методів виховання. Самовиховання, його методи. Перевиховання, його основні методи.

Класний керівник як суб'єкт виховного процесу. Основні завдання та функціональні обов'язки класного керівника. Класний керівник та учнівське самоврядування. Виховна робота класного керівника з учнівським колективом. Взаємодія класного керівника і сім'ї у вихованні дітей.

5.3. Теорія навчання (дидактика)

Об'єкт та предмет дидактики. Категорії дидактики. Методологічні основи дидактики. Зв'язок дидактики з іншими науками. Дидактична система.

Сутність навчання, його методологічна основа. Рушійні сили навчального процесу. Функції навчання. Логіка навчального процесу. Структура процесу учіння. Мотивація у навчанні. Врахування інтересів, потреб та можливостей учнів в процесі навчання.

Принципи навчання як категорії дидактики. Закони та закономірності навчання. Зовнішні та внутрішні закономірності навчання. Характеристика принципів навчання. Принцип цілеспрямованості навчання, науковості, систематичності і послідовності. Принцип доступності, свідомості, активності. Принцип наочності, емоційності. Принцип індивідуального і диференційованого підходу у навчанні. Принцип ґрунтовності, зв'язку теорії з практикою. Правила навчання.

Поняття змісту освіти. Нормативні документи, що визначають зміст середньої освіти. Державний стандарт освіти. Типова освітня програма. Модельна освітня програма. Навчальна програма. Підручники і навчальні посібники.

Поняття про загальні методи навчання. Класифікація та характеристика методів навчання. Поняття про засоби навчання, їх характеристика та застосування у навчальному процесі. Умови оптимального вибору методів і засобів навчання.

Види організації діяльності вчителів та учнів. Поняття про форми організації навчання в школі. Урок як провідна форма організації навчання. Типи і структура уроків. Підготовка вчителя до уроку та аналізу його проведення. Структура уроку.

Поняття про діагностику навчальних досягнень учнів та її елементи. Педагогічні вимоги до перевірки знань, умінь та навичок. Види, форми та методи контролю знань, умінь та навичок. Оцінювання за компетентнісним підходом.

Технологія навчання. Технологія розвивального навчання. Технологія проектного навчання. Кейс технології у навчальному процесі. Інтерактивні технології. Технологія змішаного навчання. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі закладу середньої освіти.

6. ПСИХОЛОГІЯ

6.1. Вступ до психології

Предмет та завдання психології. Джерела психології у філософії. Етапи розвитку психіки. Історичний аналіз розвитку психології до XIX ст. Становлення психології у XX ст.: Психоаналіз, Біхевіоризм, Гештальт-психологія, гуманістична, екзистенціальна, транзактна та тілесноорієнтована психологія. Взаємозв'язок психології з іншими науками. Методи дослідження в психології.

6.2. Теоретичні та практичні аспекти особистості, соціальних груп і спілкування

Особистість. Структура і поняття особистості у зарубіжній та вітчизняній психології. Потреби як основа активності особистості. Піраміда А. Маслоу. Мотиви і мотивація. Роль мотивації у розвитку особистості. Розвиток і виховання особистості: біологічні та соціальні чинники.

Самосвідомість особистості. Теоретичні погляди на проблему самосвідомості у вітчизняній та зарубіжній психології. Види «Я-образів» особистості: фізичне Я, реальне Я, ідеальне Я, викривлене Я. Захисні механізми особистості: проекція, витіснення, заперечення, регресія, інтроекція, сублімація, ідентифікація, раціоналізація, конфлуенція, дефлексія, еготизм, ретрофлексія, девалідація. Способи самопізнання та саморегуляції: візуалізація, концентрація, релаксація, самонавіювання.

Соціальні групи. Поняття малих та великих груп. Розміри малої групи. Відмінність малої групи від колективу. Класифікація груп. Процеси групової динаміки: груповий тиск; процес групової згуртованості; процес ухвалення групового рішення. Співвідношення понять лідерства і керівництва. Теорії лідерства. Стилі лідерства та керівництва.

Спілкування. Поняття спілкування. Функції і структура спілкування. Міжособистісне та рольове спілкування. Зміст міжособистісного сприйняття. Поняття конфлікту. Види і причини конфліктів у міжособистісній взаємодії.

Темперамент. Поняття темпераменту у зарубіжній та вітчизняній психології. Типи темпераментів: холерик, меланхолік, флегматик, сангвінік. Основні властивості темпераменту: сенситивність, реактивність, ригідність, пластичність, резистентність, екстравертованість та інтровертованість. Темперамент дитини в процесі навчання.

Характер. Історичний розвиток поняття «характер» у зарубіжній та вітчизняній психології. Структура характеру: спрямованість, переконання, розумові риси, емоції, воля, темперамент, повнота, цілісність, визначеність, сила. Акцентуації характеру: гіпертимний, дістимний, циклоїдний, збудливий, педантичний, емотивний, екзальтований. Типи характеру. Природа і формування характеру особистості.

Діяльність. Діяльність людини як свідомо активність, що виявляється в системі дій, спрямованих на досягнення поставленої мети. Мета та мотиви діяльності. Основні види діяльності: гра, навчання та праця. Особливості професійної діяльності.

6.3. Пізнавальні психічні процеси

Відчуття, сприймання та увага. Поняття про відчуття. Класифікація відчуттів: екстерорецептивні, інтерорецептивні, пропріорецептивні. Основні властивості відчуттів. Поняття про сприймання. Види сприймання. Основні властивості сприймання: предметність, цілісність, структурність, константність та осмисленість. Поняття про увагу. Види уваги: мимовільна, довільна, після довільна. Роль уваги у процесі розвитку особистості. Властивості уваги: стійкість, зосередженість, переключення, розподіл, обсяг.

Мислення. Погляди на проблему мислення у зарубіжній та вітчизняній психології. Розумові дії. Операції мислення: порівняння, аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, класифікація, систематизація. Форми мислення: судження, міркування, умовиводи, поняття. Види мислення: наочно-дійове, наочно-образне, словесно-логічне. Способи та прийоми розвитку мислення.

Пам'ять. Фізіологічне підґрунтя пам'яті. Пам'ять і її види: образна, словесно-логічна, рухова, емоційна; мимовільна та довільна; оперативна, короткочасна, довготривала. Процеси

пам'яті: запам'ятовування, зберігання, відтворення, та забування. Способи і прийоми розвитку пам'яті.

Здібності. Поняття і структура здібностей. Види здібностей. Загальні та спеціальні здібності. Талант, геніальність та мудрість. Розвиток творчих здібностей.

Уява. Види уяви: мимовільна, довільна, творча, репродуктивна, художня, технічна, наукова. Процеси уяви: аглютинація, аналогія, наголошування, перебільшення або применшення характеристик об'єкта, типовий образ. Уява і творча діяльність. Розвиток креативності особистості.

Емоції. Поняття емоції та почуття. Форми та види емоцій та почуттів. Емоційний світ людини. Порушення емоцій.

Вольові процеси. Поняття волі та вольових дій. Основні якості волі: цілеспрямованість, ініціативність, принциповість, рішучість, витривалість, наполегливість, самостійність. Причини безвілля та її подолання.

IV. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА МОВА

Основна:

1. Арібжанова І. М. Сучасна українська мова: Базові поняття синтаксису : навч. посіб. Київ : Київський ун-т, 2016. 159 с.
2. Вихованець І. Р., Городенська К. Г., Загнітко А. П., Соколова С. О. Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 752 с.
3. Глуховцева К. Д. Складні питання сучасної української літературної мови: Вступ. Фонетика. Фонологія. Морфонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія : навчальний посібник для здобувачів освітніх ступенів «бакалавр», «магістр». Вид. друге, доп. і переробл. Старобільськ : Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2021. 265 с.
4. Городенська К. Г. Сполучникові складносурядні речення української мови в нових координатах формально-граматичної та семантико-синтаксичної структури. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня “Рута”», 2022. 208 с.
5. Мариненко І. О. Синтаксис української мови (з правилами пунктуації): навчальний посібник. Київ, 2021. 279 с.
6. Межов О. Г. Синтаксис української мови: навчальний посібник. Луцьк : Надстир'я, 2021. 268 с.
7. Христіанінова Р. Типологія присудків у сучасній українській мові. *Типологія та функції мовних одиниць* : наук. журн. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2016. № 1 (5). С. 182–201.
8. Христіанінова Р. О. Складні речення з недиференційованим зв'язком у сучасній українській мові. *Синтаксис української мови : хрестоматія* : у 2 ч. / Упоряд. : А. Мойсієко, В. Чумак, С. Шевель. Київ : ВПЦ “Київський університет”, 2019. Ч. 1. С. 525–536.

Додаткова:

1. Алексієнко Л. А., Зубань О. М., Козленко І. В. Сучасна українська мова: морфологія : підручник / за ред. А. К. Мойсієнка. Київ : Знання, 2013. 524 с.
2. Бондар О. І., Карпенко Ю. О., Микитин-Дружинець М. Л. Сучасна українська мова : фонетика, орфоепія, графіка, орфографія, лексикологія, лексикографія : навчальний посібник для філологічних спеціальностей ВНЗ. Київ : Академія, 2006. 367 с.
3. Городенська К. Г. Граматичний словник української мови: сполучники. Київ-Херсон : Вид-во КДУ, 2007. 340 с.
4. Дорошенко С. І. Два уточнення до класифікації безсполучникових складних речень. *Мовознавство*. 2014. № 1. С. 71–76.

5. Дорошенко С. І., Криńska Н. В. Структурно-семантичний синтаксис: складні речення з компонентом наслідку. Харків: Панов А. М., 2019. 166 с.
6. Дудик П. С. Стилїстика української мови. Київ : Альма-матер, 2014. 384 с.
7. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису. Донецьк : Донецький національний університет, 2007. 254 с.
8. Зубець Н. О., Христїанїнова Р. О. Цїлісні народно-розмовні комплекси у «Фразеологічному словнику говїрок Нижньої Наддніпрянщини» В. Чабаненка. *Мова. Література. Фольклор*. 2025. № 1. С. 11–17.
9. Завальнюк І., Іваницька Н. Стилївовї властивостї употужнення ознаки «однорїдність» у структурї простого речення сучасної української літературної мови. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Фїлологія (мовознавство)*. 2023. 36. С. 40–53.
10. Мацько Л. І. Стилїстика української мови / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько. Київ : Вища школа, 2003. 462 с.
11. Плющ М. Я. Граматика української мови : у 2 ч. Ч. 1: Морфемїка. Словотвір. Морфологія. Київ : Вища школа, 2005. 250 с. ; Ч. 2: Синтаксис. 2005. 186 с.
12. Плющ М. Я. Відмінок у семантико-синтаксичній структурї речення. Видання 2-ге, доповнене. Київ : Видавництво Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, 2022. 235 с.
13. Соколова С. Аспектуальні категорїї українського дієслова. Київ : Книга-плюс, 2021. 222 с.
14. Сучасна українська літературна мова : підручник / М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко Н. Я. Грипас та ін. ; за ред. М. Я. Плющ. 7-ме вид., стер. Київ : Вища школа, 2009. 430 с.
15. Тесліцька Г. І. Комуникативно-прагматичні параметри ускладнених речень у поетичному тексті. *Закарпатські фїлологічні студії*. 2024. Вип. 38. С. 78–82.
16. Українська мова : енциклопедія. Київ : Вид-во “Укр. енцикл.” ім. М. П. Бажана, 2007.
17. Христїанїнова Р. О. Складнопїдрядне речення в сучасній українській літературній мові : монографія. Київ : Інститут української мови ; Видавничий дїм Дмитра Бурого, 2012. 368 с.
18. Христїанїнова Р. О., Малишева Д. І., Малишева І. І. Реалїзація елементарних простих двоскладних речень розширеної структури в поетичному дискурсі. *Мова. Література. Фольклор*. 2023. № 2. С. 25 – 32.
19. Христїанїнова Р. О., Колпакчі О. М. Семантико-синтаксична структура речень із подвійними присудками з дієсловами руху і зміни місцеположення. *Мова. Література. Фольклор*. 2025. № 1. С. 47–53.
20. Khrystianinova Rayisa. Формально-граматична і семантико-синтаксична типологія протиставних складносурядних речень української мови. *Wyraz i zdanie w językach słowiańskich. Monografia II / Red. Oleh Beley*. Wrocław: Oficyna Wydawnicza AUT – Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, 2020. S. 71–86.
21. Христїанїнова Р. О. Еволюція вчення про складнопїдрядні речення в українській лїнгвістиці I половини ХХ ст. *Philological science and education: transformation and development vectors: Collective monograph. Vol. 2*. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2021. 422 p. С. 299–317. URL : <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/139>
22. Христїанїнова Р. О. Пїдрядні іменникові словосполучення у функційній граматичї. *Мовознавчий вісник : Зб. наукових праць*. Черкаси, 2024. Вип. 37 С. 34–43.

2. ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Білоус П. Історія української літератури ХІ – ХVІІІ ст. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 376 с.
2. Горбач Н. В., Курилова Ю. Р., Кравченко В. О., Ніколаєнко В. М., Проценко О. А., Слижук О. А., Хомяк Т. В. Українська література та методика її викладання : навчально-методичний посїбник до атестаційного екзамену для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Середня освіта» освітньої програми «Середня освіта (Українська мова і література)». Запорїжжя: ЗНУ, 2021. 146 с.

3. Горбач Н. В., Курилова Ю. Р., Кравченко В. О., Николаєнко В. М., Проценко О. А., Слижук О. А., Хомяк Т. В. Українська література та методика її викладання: навчально-методичний посібник до атестаційного екзамену для здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти додаткової предметної спеціальності «Середня освіта (Українська мова і література)». Запоріжжя: ЗНУ, 2022. 144 с.
4. Жулинський М. Історія української літератури XIX століття : у 2 кн. Кн. 1. Київ : Либідь, 2005. 656 с.; Кн. 2. Київ : Либідь, 2006. 712 с.
5. Ісіченко І. Історія української літератури. Середньовіччя. Ренесанс. XI–XVI ст.: підручник для студентів філологічних факультетів університетів. Харків : Точка, 2021. 639 с.
6. Ковалів Ю. Історія української літератури: кінець XIX – поч. XXI ст. : підручник : у 10 т. Т. 1–10. Київ : ВЦ «Академія», 2013–2025.
7. Кравченко В. Історія української літератури XIX ст. : 40-60 рр. : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності 014 «Середня освіта» освітньо-професійної програми 014.01 «Середня освіта (Українська мова і література)». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2023. 173 с.
8. Сиротенко В. Історія української літератури XX ст. Київ : Центр учбової літератури, 2022. 392 с.
9. Сліпушко О., Лісовська О. Давня українська література : Середньовіччя (X–XV століття) : навч. посіб. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2020. 431 с.
10. Ткачук М. Українська література XX століття. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 608 с.

Додаткова:

1. Бернадська Н. Українська література XX століття. Київ : Знання-Прес, 2006. 272 с.
2. Білоус П.В. Теорія літератури : навч. посібник. Київ : Академвидав, 2013. 328 с.
3. Боронь О. «Ані титли... Нові студії над Шевченковою біографією і творчістю». Київ : Критика, 2024. 392 с.
4. Галич О. Історія української літератури та літературно-критичної думки першої половини XIX століття. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 392 с.
5. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн. Київ : Критика, 2013. 344 с.
6. Гундорова Т. Транзитна культура. Київ : Грані-Т, 2013. 548 с.
7. Зборовська Н. Код української літератури: Проект психоісторії новітньої української літератури : монографія. Київ : Академвидав, 2006. 504 с.
8. Історія української літератури XIX ст. (70–90-ті рр.) : у 2 кн. ; за ред. О. Гнідан. Київ : Вища школа, 2002. Кн. 1. 575 с. Кн. 2. 439 с.
9. Історія української літератури. Кінець XIX–початок XX ст.: у 2 кн. : підручник ; за ред. О. Гнідан. Київ : Либідь, 2006. Кн. 1. 624 с.; Кн. 2. 496 с.
11. Качак Т. Українська література для дітей та юнацтва: підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2016. 352 с.
12. Кравченко В. Історія української літератури першої половини XIX століття : навчальний посібник. Запоріжжя : ЗНУ, 2008. 224 с.
13. Кравченко В., Єременко О. Історія української літератури першої половини XIX століття : підручник. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2017. 348 с.
14. Кузьменко В. Історія української літератури XX – поч. XXI ст. : у 3 т. Кн. 1. Київ : Академвидав, 2013. 592 с.; Т. 2. Київ : Академвидав, 2014. 536 с.; Т. 3. Київ : Академвидав, 2017. 544 с.
15. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. ; ред. Ю. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 1. 608 с; Т. 2. 624 с.
16. Онікієнко І. Езопівські традиції в українській літературі першої половини XIX століття. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки.* 2025. Вип. 1 (104). С. 39-50.

17. Рарицький О. Історія української літератури XI–XVIII ст. (Середньовіччя. Ренесанс. Бароко) : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня “Рута”», 2020. 172 с.
18. Сліпушко О. «Повчання» Володимира Мономаха як маніфест літератури Високого києворуського Середньовіччя. *Studia Polско-Ukrainiskie*. 2023. № 10. С. 27–43.
19. Тарнашинська Л. Презумпція доцільності: Абрис сучасної літературознавчої концептології. Київ : ВД Києво-Могилянська академія, 2008. 534 с.

3. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Основна:

1. Горошкіна О., Попова Л., Нікітіна А. Теорія і практика навчання української мови в старших класах. Харків : Основа, 2012. 171 с.
2. Костів О., Сколоздра-Шепітко О. Методика викладання української мови : навчально-методичний посібник. Львів, 2018. 202 с.
3. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах : підручник для студентів філологічних факультетів університетів ; за ред. М. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2005. 400 с.
4. Остапенко Н., Симоненко Т. Технологія сучасного уроку рідної мови : навчальний посібник. Київ : Академія, 2011. 248 с.
5. Семенов О., Грищенко О. Інтегративні основи розвитку педагогічної майстерності вчителя гуманітарних дисциплін : посібник. Київ, 2015. 217 с.

Додаткова:

1. Грибан Г.В., Кучерук О. А. Практикум з методики викладання української мови : навчально-методичний посібник. Київ : Кондор, 2003. 160 с.
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>
3. Караман С. Методика навчання української мови в гімназії. Київ : Ленвіт, 2000. 272 с.
4. Кочан І., Захлюпана Н. Словник-довідник з методики викладання української мови. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І.Франка, 2005. 250 с.
5. Кочан Н., Захлюпана Н. Словник-довідник з методики викладання української мови. Львів, 2002. 249 с.
6. Методика викладання української мови в середній школі : навчальний посібник / І.С. Олійник, В.К. Іваненко, Л.П. Рожило, О.С. Скорик ; за ред. І.С. Олійника. Київ : Вища школа, 1989. 439 с.
7. Методика навчання української мови. Термінологічний словник / за ред. О. Горошкіної. Словник-довідник. [Електронне видання]. – Київ: Видавничий дім «Освіта», 2024. 150 с. URL : https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2024/05/Slovnyk_na_sayt_Horoshkina_Holub_Popova.pdf
8. Остапенко Н.М., Т. В. Симоненко. Технологія сучасного уроку рідної мови : навчальний посібник. Київ : Академія, 2011. 248 с.
9. Пентилюк М., Окунович Т. Методика навчання української мови у таблицях і схемах : навчальний посібник. Київ : Ленвіт, 2010. 134 с.
10. Пентилюк М., Окунович Т. Сучасний урок української мови : навчальний посібник. Харків : Основа, 2007. 170 с.
11. Пентилюк М.І., Окунович Т. Г. Методика навчання української мови у таблицях і схемах : навчальний посібник. Київ : Ленвіт, 2010. 134 с.
12. Пентилюк М.І., Окунович Т. Г. Сучасний урок української мови : навчальний посібник. Харків : Основа, 2007. 170 с.
13. Попович А. Методика навчання української мови в старших класах : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. 95 с.

14. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах: модульний курс : посібник для студентів ; за ред. М. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2011. 366 с.
15. Програми з української мови. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoji-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>
16. Семенов О. Ефективні технології навчання у лінгвістичній підготовці майбутніх фахівців ; за ред. О. Семенов. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. 376 с.
17. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб. ; за ред. М. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2015. 320 с.
18. Словник-довідник з української лінгводидактики : навчальний посібник / за ред. М. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2003. 149 с.

4. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Інноваційні технології навчання в умовах модернізації сучасної освіти : монографія / за наук. ред. Л. З. Ребухи. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 143 с.
2. Куцевол О. Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія) : навчальний посібник. Київ : Освіта України, 2009. 464 с.
3. Ситченко А. Методика навчання української літератури в загальноосвітніх закладах : навчальний посібник для студентів-філологів. Київ : Ленвіт, 2011. 291 с.
4. Сучасні тенденції методики навчання : мовно-літературна царина : колективна монографія / за заг. ред. проф. З. П. Бакум. Кривий Ріг : КДПУ, 2023. 251 с.
5. Токмань Г. Методика навчання української літератури в середній школі : підручник. Київ : Академія, 2012. 312 с.
6. Яценко Т. Тенденції розвитку методики навчання української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2016. 360 с.
7. Яценко Т. О., Слижук О. А. Формування читацької грамотності учнів 5–6 класів на уроках української літератури: методичний посібник. [Електронне видання]. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2024. 147 с.
8. Trust T. Online Tools for Teaching and Learning. EdTech Books, 2022. 876 p. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi77/0057295.pdf> (дата звернення 20.08.2025).

Додаткова:

1. Бабійчук Т. Сучасна медіаосвіта: відеофрагменти художніх творів на заняттях української мови та літератури в педагогічному коледжі. Житомир : Видавець О. Євнюк, 2017. 372 с.
2. Бакаленко І.М., Доброскок С.О., Курилова Ю.Р. Методика й методологія вивчення творів на історичну тематику: інноваційні технології формування громадянської й історичної свідомості. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2024. № 12. С.1-40.
3. Бондаренко Ю. Загальна модель шкільного навчання української літератури. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 392 с.
4. Бондаренко Ю. Методика шкільного вивчення сюжетно-композиційної організації епічного твору: теорія і практикум : навч. посібник для студентів філологічних факультетів. Ніжин : Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2012. 181 с.
5. Бондаренко Ю. Методика шкільного вивчення української літератури на засадах ідеаційно-концептуального підходу : теорія і практикум : навч. посібник для студентів філологічних факультетів. Ніжин : Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2012. 260 с.
6. Доброскок С. Формування комунікативної компетентності здобувачів освіти через роботу з текстами різних типів і жанрів. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка»)*. 2025. № 8 (54). С. 334-345.

7. Доброскок С. Педагогічні умови розвитку критичного мислення учнів у процесі читання з розумінням. *Актуальні питання у сучасній науці. Серія Педагогіка*. 2025. № 8 (38). С. 1178-1190.
8. Доброскок С. Розвиток емоційного інтелекту здобувачів освіти засобами мовно-літературної освіти. *«Педагогічна Академія: наукові записки»*. 2025. № 21.
9. Лісовський А. Етюди з методики викладання літератури : навчальний посібник Київ: Ленвіт, 2013. 105 с.
10. Марко В. Аналіз художнього твору. Київ : Академвидав, 2013. 280 с.
11. Методика викладання літератури : термінологічний словник за ред. А. Ситченка. Київ : Видавничий Дім «ІнЮре», 2008. 132 с.
12. Нежива Л. Теорія і практика вивчення літературних напрямів українського письменства в школі. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2016. 156 с.
13. Орлова О. Художнє сприйняття : теорія і методика : навчальний посібник. Полтава, 2013. 177 с.
14. Сиротенко В. Історія української літератури ХХ сторіччя та методика її викладання. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 392 с.
15. Ситченко А. Навчально-технологічна концепція літературного аналізу. Київ : Ленвіт, 2004. 304 с.
16. Шуляр В. Сучасний урок української літератури. Миколаїв : Іліон, 2014. 553 с.
17. Шуляр В., Огренич Н. Учень-читач і вчитель-фасилітатор в умовах сучасної школи : навчально-методичний посібник. Миколаїв : Видавець: Ганна Гінкул, 2009. 208 с.
18. Яценко Т. О., Шевченко З. О. Художня література в контексті світової культури : метод. посіб. Київ : Педагогічна думка, 2012. 136 с.
19. Яценко Т. О. Вивчення літератури модернізму в старшій школі : методичний посібник. Тернопіль : Підручники і посібники, 2013. 144 с.

5. ПЕДАГОГІКА

Основна:

1. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. рек. МОНУ. Київ : Академвидав, 2012. 616 с.
2. Галіцан О. А. Педагогіка: навчальний посібник для здобувачів освіти першого освітнього рівня (бакалавр) спеціальностей 014 Середня освіта (Математика), 014 Середня освіта (Фізика), 014 Середня освіта (Інформатика). Одеса, Університет Ушинського, 2023. 125 с. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/17056/1/Halitsan%20Olha%20Anatoliivna.pdf>

Додаткова:

1. Задорожна-Княгницька Л. В., І. Б. Тимофеева Загальні основи педагогіки : навч. посіб. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 192 с.
2. Іваницький О. І., Шалатов Д. С. Зміст понять «продуктивне мислення» та «продуктивне навчання» у контексті модернізації загальної середньої та вищої освіти. Вісник науки та освіти (електронне видання). 2025. №5 (39). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/24946/2492>
3. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : підручник затв. МОНУ. Київ : Знання, 2007. 447 с.
4. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка у запитаннях і відповідях: навч. посіб. Київ: Знання, 2006. 311с.
5. Малафійк І. В. Дидактика: навчальний посібник. Київ : Кондор, 2009. 406 с.
6. Мешко Г.М. Вступ до педагогічної професії: навч. посіб. рек. МОНУ. Київ : Академвидав, 2010. 200 с.
7. Нагачевська З.І. Педагогіка : навч.-метод. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (спеціалізація історія). Івано-Франківськ : НАІР, 2020. 144 с.

8. Пехота О. М., Єрмакова І. П. Основи педагогічних досліджень : навч. посіб. для вищ. навч. закл. рек. МОНМСУ. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2013. 288 с.
9. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. реком. МОНУ. 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2009. 560 с.
10. Чайка В. М. Основи дидактики : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2011. 238 с.

6. ПСИХОЛОГІЯ

Основна:

1. Дуткевич Т.В. Загальна психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 388 с.
2. Клопота Є. А. Тренінг самопізнання та саморозвитку : навч. посіб. Запоріжжя: ЗНУ, 2013. 208 с.
3. Литвинчук О.В. Психологія: навч. посіб. Житомир: ЖДТУ, 2017, 261 с.

Додаткова:

1. Гуменюк О.Є. Психологія Я-концепції : монографія. Тернопіль : Економічна думка, 2002. 186 с.
2. Загальна психологія: підручник. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огородійчук З.В. Київ : Каравела, 2011. 464 с.
3. Карпенко Є.В. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. Дрогобич : Посвіт, 2014. 152 с.
4. Москалець В.П. Психологія особистості: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 262 с.
5. Павелків Р.В. Вікова психологія : підручник. Київ : Кондор, 2011. 470 с.
6. Психологія : підручник для студ. вищих навч. закладів / за ред. І.Ф. Прокопенка. Харків : Фоліо, 2012. 863 с.
7. Психологія : підручник. Трофімов Ю.Л., Рибалка В.В., Гончарук П.А. та ін. Київ : Либідь, 2000. 558 с.
8. Ротко О. М., Клопота Є. Дослідження емоційного інтелекту та полікомунікативної емпатії як складових особистісної готовності майбутніх педагогів до роботи в інклюзивному освітньому просторі. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки 2023. № 22(67), 79–89.
9. Савчин М.В. Загальна психологія : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2011. 464 с.
10. Столяренко О.Б. Педагогічна психологія : навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 280 с.

ДОДАТОК 1

ЗРАЗКИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

У словах і словоформах *свято, нігті, безжурний* відбулася

- A. дисиміляція
- B. спрощення
- C. акомодация
- D. асиміляція

У якому рядку в усіх словах значущі частини виділено правильно?

- A. оформ/л/ю, сидж/у, стара/нн/о, всюд/и
- B. пере/ходь/мо, тон/ш/ий, голубл/ять, обез/барвл/ен/ий
- C. за/охот/и/ти, пшен/иц/я, роб/іт/н/ик/а, сір/ий
- D. по/дорож/ник/у, за/мов/л/енн/я, с/хов/ан/к/а, по/добр/ому

У якому рядку наведено якісні прикметники, жоден із яких не утворює ступенів порівняння?

- A. жовтенький, зеленуватий, категоричний, врівноважений
- B. тонкий, сивочолий, прогресивний, вірний
- C. глухий, вороний, дзвінкоголосий, товстелезний
- D. попелястий, правдивий, розумний, зеленоокий

У якому рядку в усіх словосполученнях однакові семантико-синтаксичні відношення?

- A. зелений гай, дорога ліворуч, шлях до перемоги, зустріч у саду, пісні України
- B. робота по-новому, кава зі Львова, місто Лева, описаний в роботі, сконцентрувати увагу
- C. говорити швидко, прагнення працювати, повернути ліворуч, кава по-львівськи, дуже добре
- D. жовта диня, іти стежкою, вершини гір, широко розкритий, працювати наполегливо

ДОДАТОК 2

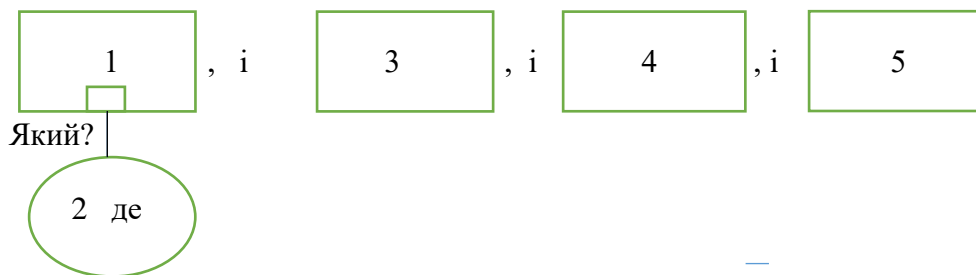
ЗРАЗОК ПРАКТИЧНОГО ЗАВДАННЯ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Виконати синтаксичний аналіз речення та вказаний розбір виділеного слова.

Вони мають тут свій окремий улюблений куток, де коротають вечори у розмовах, і степ їм цвірчить своїми цикадами, і сяють над ними ясні зорі пращурів, і душа сповнюється в такі вечори почуттям незникності, **нескінченності** (розбір за будовою).

Зразок виконання завдання:

Синтаксичний аналіз речення

Багатокомпонентне складне речення (складна синтаксична конструкція) з сурядним та підрядним зв'язками, речення розповідне, неокличне.

1, 3, 4 і 5 частини незалежні, поєднані між собою сурядним зв'язком за допомогою сполучника *і* та семантико-синтаксичними відношеннями одночасності.

2 – підрядна до 1, приєднана підрядним прислівним зв'язком за допомогою сполучного слова *де*, пояснює слово *куток*, присубстантивно-атрибутивна.

Розбір слова за будовою

Нескінченності

1. Аналізована словоформа – іменник.
2. Закінчення *-і* (пор. *нескінченіст'О*, *нескінченніст-ю*), виражає граматичне значення Р.в. однини жіночого роду.
3. Основа *нескінченност-*, закрита, суцільна, складна, подільна.
4. Корінь *-кінч-* (пор.: *кінець*, *кінцевий*, *кінцівка*, *закінчити*) – лексико-поняттєва морфема; корінь вільний, багатофонемний, закритий, варіантний (можливі варіанти *-кінець'*, *-кінц-*).
5. Префікс *не-* (*нескінченний*, *не скінчити*, *скінчити*; пор.: *невисловлений*, *невиправданий*, *невідмінюваний*), словотворчий, багатофонемний, інваріантний, регулярний, продуктивний.

6. Префікс *с-* (*скінчити, закінчити*; пор.: *скласти, скошувати*), словотворчий, однофонемний, варіантний (можливий варіант *з-*), регулярний, продуктивний.
7. Суфікс *-енн-* (*нескінченний, не скінчити*; пор. *страшений, здоровенний*), словотворчий, багатифонемний, інваріантний, регулярний, продуктивний.
8. Суфікс *-ост-* (*нескінченності, нескінченний*; пор.: *мужності, щедрості, радості*), словотворчий, багатифонемний, варіантний (можливий варіант *-ість*), регулярний, продуктивний.
9. Морфологічні зміни в основі – чергування голосних *і//о* в суфіксі, чергування приголосних *ч//ц, ч//ц'* в корені, чергування *е* з нулем звука в корені.

ДОДАТОК 3 ЗРАЗОК ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНОГО ЗАВДАННЯ З МЕТОДИКИ

Завдання: розробіть програму **Тижня української мови**

Опис виконання:

- розробіть програму Тижня української мови
- запропонуйте 5-7 заходів різних форм
- складіть детальний план одного з заходів
- запропонуйте форми заохочення учнів до участі в заходах

Зразок виконання завдання:

Програма Тижня української мови «Рідне слово – душа народу» спрямована на популяризацію української мови серед школярів, розвиток їхньої мовної культури та патріотичного виховання. Програма передбачає такі заходи:

1. Інтерактивна мовно-літературна вітальня «Мовні скарби України»

Форма проведення: зустріч-спілкування з місцевими поетами та письменниками, декламування поезій, обговорення сучасної української літератури.

Цільова аудиторія: учні 8–11 класів.

Місце проведення: шкільна бібліотека.

2. Квест «Мовні детективи»

Форма проведення: командна гра-змагання з пошуком «мовних скарбів» на території школи, розгадуванням лінгвістичних загадок та виконанням творчих завдань.

Цільова аудиторія: учні 5–7 класів.

Місце проведення: територія школи.

3. Майстер-клас «Мистецтво каліграфії: українська абетка»

Форма проведення: практичне заняття з вивчення основ української каліграфії, створення художніх написів та орнаментів на основі українських літер.

Цільова аудиторія: учні 3–6 класів.

Місце проведення: кабінет образотворчого мистецтва.

4. Дискусійний клуб «Мова та ідентичність: виклики сучасності»

Форма проведення: дискусія про роль мови у формуванні національної ідентичності, мовну політику та виклики глобалізації.

Цільова аудиторія: учні 9–11 класів.

Місце проведення: актовий зал.

5. Конкурс відеороликів «Українська мова в моєму житті»

Форма проведення: створення коротких відеороликів (до 3 хвилин), у яких учні розповідають про значення української мови у їхньому житті, декламують улюблені вірші чи демонструють цікаві мовні факти.

Цільова аудиторія: учні 7–11 класів.

Місце проведення: дистанційно з фінальним показом у актовій залі.

Детальний план проведення квесту «Мовні детективи»

Мета: формувати інтерес до вивчення української мови; розвивати комунікативні навички та вміння працювати в команді; поглиблювати знання з української мови в ігровій формі; виховувати повагу до рідної мови

Учасники: учні 5–7 класів (4–5 команд по 5–6 учнів)

Обладнання: маршрутні листи для кожної команди; конверти із завданнями на кожній станції; QR-коди для переходу між станціями; реквізит для виконання завдань (словники, картки, ребуси, ілюстрації); елементи «мовного скарбу» (фрагменти ключової фрази); сертифікати та призи для учасників. Час проведення: 90 хвилин.

Підготовчий етап:

- розробка маршрутних листів для команд (різні маршрути для уникнення скупчення на станціях)
- підготовка завдань для кожної станції
- розміщення QR-кодів на території школи
- інструктаж учителів-модераторів станцій
- підготовка реквізиту та матеріалів

Хід проведення:

1. Організаційний момент (10 хвилин)

- Привітання учасників
- Представлення команд
- Пояснення правил квесту
- Видача маршрутних листів та перших підказок

2. Проходження станцій (60 хвилин, по 10–12 хвилин на кожну станцію)

Станція 1: «Фразеологічна скарбниця»

Завдання: команда отримує 5 фразеологізмів із пропущеними словами, які потрібно відновити, а потім розіграти міні-сценку з використанням одного з фразеологізмів.

Модератор: учитель української мови

Станція 2: «Лексичний лабіринт»

Завдання: розгадати ребуси, в яких зашифровані синоніми до запропонованих слів, і знайти антоніми до них.

Модератор: шкільний бібліотекар

Станція 3: «Поетична майстерня»

Завдання: створити акровірш, використовуючи як перші літери ключове слово «Україна».

Модератор: учитель літератури

Станція 4: «Мовні загадки»

Завдання: розв'язати лінгвістичні задачі (наголоси, правопис, значення слів) та знайти «зайве» слово у тематичних групах.

Модератор: студент-практикант філологічного факультету

Станція 5: «Діалектна мозаїка»

Завдання: встановити відповідність між діалектними словами та їхніми літературними відповідниками, розгадати значення регіональних виразів.

Модератор: учитель історії

На кожній станції команда отримує фрагмент «мовного скарбу» – частину вислову відомого українського письменника про мову.

3. Фінал квесту (20 хвилин)

Команди збираються у визначеному місці (актова зала). Кожна команда складає з отриманих фрагментів повний вислів. Презентація командами своїх висловів. Підведення підсумків, визначення переможців. Нагородження учасників

Очікувані результати: підвищення інтересу учнів до вивчення української мови; розширення словникового запасу учнів; розвиток навичок командної роботи; формування позитивного емоційного ставлення до української мови.

Форми заохочення учнів до участі в заходах:

- **Система накопичувальних балів.** Кожен учень отримує «Мовний паспорт», де фіксується його участь у заходах. За кожен захід нараховуються бали залежно від активності та досягнень. Учні, які набрали найбільшу кількість балів, отримують звання «Знавець української мови» та спеціальні відзнаки.
- **Заохочувальні оцінки.** Активна участь у заходах Тижня може бути врахована при оцінюванні з предметів «Українська мова», «Українська література».
- **Матеріальні нагороди.**
- **Медіа-заохочення** (висвітлення досягнень учнів на шкільному сайті та в соціальних мережах).
- **Командні заохочення.** Клас, який продемонстрував найбільшу активність, отримує «Перехідний кубок знавців української мови».